

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามช่วงวัย

นางศิริธนาพร ชัคัตตริย

จากแผนประชากรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพประชากรทุกช่วงวัยเพื่อเป็นพลังต่อการเจริญเติบโตของประเทศ มุ่งการพัฒนาด้านการเรียนรู้และการพัฒนาการด้านต่างๆ คุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนศีลธรรมจรรยาอย่างต่อเนื่อง ต่อยอด เชื่อมโยงตั้งแต่ช่วงวัยแรกเกิดและวัยทารก ประชากรวัยเรียน วัยทำงานและประชากรวัยสูงอายุ ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพของตน สามารถบริหารจัดการชีวิตของตนเพื่อให้มีชีวิตยืนยาวด้วยคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้ สร้างความมั่นคงในชีวิตให้แก่ตนเองได้ สามารถปรับตัวเพื่อรับโอกาสและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมภายในและภายนอกประเทศได้ เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของประเทศ ทุกภาคส่วนจึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพในแต่ละวัย การพัฒนาเด็กและเยาวชนในวัยนี้ก็เท่ากับเป็นการเตรียมความพร้อมการพัฒนาประเทศในอนาคต

ดังนั้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานพัฒนาเด็กและเยาวชนและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อเท็จจริงสถานการณ์การพัฒนาเด็กและเยาวชนและผลจากรายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชนปี 2555 โดยนำปัญหาที่พบมาวิเคราะห์ตามแนวคิดการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต สามารถสรุปเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามช่วงวัย (Life Cycle Approach) ที่เน้นการพัฒนาทุกมิติที่สำคัญตามช่วงวัย ตั้งแต่วัยในครรภ์มารดาอย่างต่อเนื่องจนเติบโตตามวัย ตามข้อเสนอดังนี้

1.ช่วงตั้งครรภ์คุณภาพ : จุดเน้น “สร้างพ่อแม่คุณภาพ”

ต้องเริ่มดูแลเด็กตั้งแต่วัยในครรภ์มารดา โดยสร้างพ่อแม่คุณภาพ อบรมพ่อแม่ให้มีความรู้ในการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก เตรียมความพร้อมก่อนตั้งครรภ์ ทั้งเรื่องสุขภาพกายและสุขภาพจิต การกระตุ้นพัฒนาการและการดูแลระหว่างตั้งครรภ์ เตรียมความพร้อมสร้างต้นทุนชีวิตเด็ก

2.ช่วงวัยทารก (แรกเกิด – 2 ปี) : จุดเน้น “ปลูกฝังภูมิคุ้มกันทั้งทางกายและใจ”

- ทางร่างกาย : เน้นการให้เด็กได้รับวัคซีน ได้รับสารอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ ได้รับสารไอโอดีน ได้รับการกระตุ้นพัฒนาการอย่างเหมาะสม เน้นการพัฒนาสมอง เป็นช่วงที่สมองของเด็กพัฒนาได้รวดเร็วที่สุด

- ทางจิตใจ : ได้รับความรักความอบอุ่น การกระตุ้นการสัมผัส กอด สร้างความอบอุ่นทางใจ สร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวก และไม่ใช้ความรุนแรงต่อเด็ก การที่เด็กในวัยนี้ได้รับความรักความอบอุ่นอย่างเต็มที่จะเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้เขาเติบโตเป็นคนที่ไม่ก้าวร้าว ไม่ใช้ความรุนแรง

3.ช่วงวัยอนุบาล (3 - 5 ปี) : จุดเน้น“ปลูกฝังวินัยเชิงบวก และเข้าถึงบริการศูนย์เด็กเล็กที่ได้มาตรฐาน”

เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันผู้ปกครองมีภาระในการประกอบอาชีพ จึงมีความจำเป็นต้องนำเด็กในช่วงปฐมวัยเข้ารับบริการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากขึ้น เพื่อให้เด็กวัยนี้เข้าถึงบริการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีคุณภาพ และปลูกฝังวินัยเชิงบวก

4.ช่วงวัยประถมศึกษา (6 - 12 ปี) : จุดเน้น“พัฒนาทักษะชีวิต”

เด็กวัยนี้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางสรีระ จึงจำเป็นต้องสอนให้เด็กเรียนรู้และเข้าใจธรรมชาติทางเพศ รวมทั้งเน้นการสร้าง “ความเป็นสุภาพบุรุษ” ในเด็กผู้ชาย และเน้นการพัฒนาทักษะชีวิต

วัยนี้เป็นวัยที่ควรเน้นส่งเสริมนิสัยรักการออมเพื่อเป็นรากฐานในการสร้างความมั่นคงในอนาคต รวมทั้งช่วงวัยนี้เป็นช่วงวัยที่เหมาะสมในการสร้างวินัยและความรับผิดชอบ จึงเน้นการสร้างวินัยเชิงบวกทั้งวินัยในตนเอง เช่นความขยัน อดทน ตรงต่อเวลา และวินัยที่เป็นพื้นฐานการอยู่ร่วมกันในสังคม เช่น ความซื่อสัตย์ การให้เกียรติผู้อื่น สมบัติผู้ดี การรักษาความสะอาด การรักษาสาธารณสุขสมบัติ เป็นต้น

5.ช่วงวัยรุ่น (13 – 18 ปี) : จุดเน้น“เด็กไทยรู้จักห่วงใยตัวเอง”

ช่วงวัยรุ่นนี้เป็นช่วงที่เด็กมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดทั้งทางร่างกายและจิตใจ เริ่มโตและก้าวจากอ้อมอกของพ่อแม่ออกไปเผชิญโลกภายนอกด้วยตนเองมากขึ้น ดังนั้นการสร้างให้เด็กรู้จักห่วงใย ดูแลตัวเองได้ จึงเป็นเกราะคุ้มกันที่จะปกป้องและป้องกันตัวเองได้เป็นอย่างดี รวมทั้งเริ่มวางแผนเป้าหมายในชีวิต สามารถเลือกและรู้วิธีการที่ถูกต้องที่จะนำตัวเองไปสู่เป้าหมาย โดยเน้นการพัฒนาทักษะชีวิต และเริ่มวางแผน วางเป้าหมายในชีวิต

วัยนี้เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ และเริ่มมีความสนใจเพื่อนต่างเพศ จึงต้องมุ่งเน้นการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาและการป้องกัน รวมถึงการรู้จักป้องกันตนเองจากยาเสพติดและอบายมุข และพฤติกรรมเสี่ยง ไม่เอาตัวเองไปเสี่ยงกับการทะเลาะวิวาท ความรุนแรงและอันตรายต่างๆ สร้างความเป็นสุภาพบุรุษ ไม่ใช้ความรุนแรง รู้จักการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี รู้จักการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับเพื่อน ครอบครัว และผู้อื่นในสังคม

โดยจะต้องเพิ่มพื้นที่สร้างสรรค์และกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็ก รวมทั้งเตรียมพร้อม
ความเป็นผู้นำ และเรียนรู้หน้าที่พลเมือง คีลธรรม และมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย

6. ช่วงเยาวชน (19 - 25 ปี) : จุดเน้น “สร้างจิตอาสา พัฒนาสังคม”

ช่วงเยาวชนเป็นวัยที่มีพลังมหาศาล เราต้องเปลี่ยนพลังเหล่านี้ให้เป็นพลังสร้างสรรค์
จึงมุ่งเน้นเรื่องจิตอาสาเพื่อการพัฒนาสังคม การช่วยเหลือสังคมและผู้ที่ยากด้อยกว่า การเสียสละ
เพื่อส่วนรวม การมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ และส่งเสริมค่านิยมซื่อสัตย์ สุจริต

รวมทั้งการเตรียมความพร้อมสู่การประกอบอาชีพ โดยส่งเสริมประสบการณ์และพัฒนา
ทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ ส่งเสริมการเข้าถึงโอกาสในการประกอบอาชีพ พัฒนา
ผู้ประกอบการรุ่นใหม่ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน และสามารถใช้ออกสจากจากการเข้าสู่ประชาคม
อาเซียนได้อย่างเต็มศักยภาพ

ด้านการมีส่วนร่วม มีการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชน ในทุกระดับ ทั้งระดับชาติ
ระดับจังหวัดและกรุงเทพมหานคร รวมถึงระดับอำเภอ และตำบล ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เด็กและ
เยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งทุกภาคส่วนจะต้องร่วมกันสนับสนุน
บทบาทสภาเด็กและเยาวชนในทุกระดับให้มีความเข้มแข็งและเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาเด็ก
และเยาวชนในทุกระดับต่อไป

จากข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามช่วงวัยดังกล่าวข้างต้น
ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามช่วงวัย
อย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผลักดันเรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามช่วงวัยให้เป็นวาระแห่งชาติ

เพื่อให้ทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามช่วงวัยในทุกมิติ
อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากโครงสร้างประชากรของเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง
การลงทุนเพื่อพัฒนาคุณภาพเด็กจึงเป็นสิ่งสำคัญ เป็นการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าเป็น
กำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

2. กลไกการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ

โดยกลไกระดับชาติ มีคณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ
(กดยช.) ควรนำเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามช่วงวัยเสนอต่อคณะกรรมการ

ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ เพื่อผลักดันเชิงนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนนำไปสู่การปฏิบัติ และบรรจุไว้ในแผนการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2555 - 2559 (เพิ่มเติม) เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนปฏิบัติการรองรับในภารกิจที่เกี่ยวข้องของแต่ละหน่วยงาน

3. ผลักดันมาตรการการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปปรับปรุงแผนการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยเน้นการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามช่วงวัย เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดบริการและกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนได้อย่างเหมาะสมตามช่วงวัย

4. การจัดตั้งงบประมาณรองรับแผนการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามช่วงวัย เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการขับเคลื่อนงานพัฒนาเด็กและเยาวชนตามช่วงวัยอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ ควรจัดตั้งงบประมาณรองรับแผนการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามช่วงวัยไว้ที่กระทรวงที่เป็นหน่วยงานหลัก

5. ส่งเสริมให้ภาคธุรกิจเอกชน เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง

6. สร้างระบบติดตามและประเมินผลการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามช่วงวัย โดยมีหน่วยงานกลางสามารถเชื่อมโยงข้อมูลการติดตามในระดับพื้นที่ และนำเสนอในภาพรวม

7. ควรจัดทำระบบฐานข้อมูลกลางด้านเด็กและเยาวชน โดยมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบฐานข้อมูล เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

8. ควรศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมและจัดทำแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทุกช่วงวัยให้ครอบคลุมตั้งแต่วัยเด็กจนถึงผู้สูงอายุ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคนทุกช่วงวัยให้เข้าถึงสิทธิได้รับการปกป้องคุ้มครองและพัฒนาเต็มตามศักยภาพในทุกช่วงวัย

9. ควรพัฒนาองค์ความรู้เพื่อจัดทำเอกสารเผยแพร่ เป็นคู่มือการดูแลเด็กแต่ละช่วงวัย สำหรับพ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก ตามแนวคิดการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามช่วงวัย